

Lyčių lygybė Europos Sąjungos mokslo politikos kontekste

Gender Equality in the European Union Science Policy Context

Dalia Šatkovskienė

Vilniaus universiteto Teorinės fizikos ir astronomijos institutas, Saulėtekio al. 3, LT-10257 Vilnius
dalia.satkovskiene@ff.vu.lt

Šiuolaikiniame pasaulyje mokslas tampa svarbiu ekonomikos augimo, socialinio gerbūvio ir politinio stabilumo užtikrinimo faktoriumi. Socialinių ir tikslųjų mokslų integracija ir naujų mokslo šakų atsiradimas tampa šios epochos išskirtiniais bruožais. XXI amžiaus keliama iššūkiu reikalauja iš mokslininkų ne tik aukštos kompetencijos atskiroje mokslo šakoje, bet ir platesnio požiūrio į mokslą ir jo vaidmenį visuomenėje.

Pranešime pristatoma lyčių lygybės moksle problema ir jos svarba šalių ekonomikos konkurencingumo didinimo bei mokslo žmogiškųjų resursų plėtros aspektais.

Europos Sąjunga lyčių lygybės problemas sprendimui moksle skiria didelį dėmesį [1]. Ji yra vienu iš Europos Bendrosios Mokslinių Tyrimų Erdvės (ERA) vystymo bei Atsakingo Mokslo ir Inovacijų (RR&I) politikos prioritetų [2]. Problemos sprendimo būdų efektyvumo nagrinėjimui ir taikymams finansuoti yra skiriamos projektinės EK bendrosios programos Horizontas 2020 [3] lėšos. Atliekama situacijos stebėseną ir analizę ES mastu [4].

Šiuolaikinė lyčių lygybės moksle problemos sprendimo strategija tampriai siejama su visų suinteresuotų šalių (Europinio ir nacionalinio lygmens mokslo politikų ir mokslinę veiklą reguliuojančių ir finansuojančių institucijų, mokslo organizacijų vadovų ir mokslininkų visuomenės) glaudžiu bendradarbiavimu. Strategija siekiama institucializuoti problemą, tai yra nepalikti jos sprendimo atskiriems individams, o modernizuoti mokslo institucijas taip, kad jos sudarytų vienodas galimybes abiejų lyčių mokslininkams visapusiškai panaudoti savo talentus mokslo kūrimo procese bei mokslo administravime. Strategijos diegimas mokslo institucijose yra paremtas tiek šalyse narėse priimtais nacionaliniais lyčių lygybės įgyvendinimą užtikrinančiais įstatymais, tiek reikiamu proceso finansavimu. Vienu iš svarbių lyčių lygybės įgyvendinimo Strategijos aspektų yra proceso eigos stebėsenos užtikrinimas ES mastu. Tuo tikslu rekomenduojama, kad institucijų strateginiuose planuose atsispindėtų lyčių lygybės problemos sprendimo gairės, lyčių lygybės aspektu būtų peržiūrimos, modernizuojamos ir tobulinamos mokslo vadybos ir mokslinio darbo kultūros sritys (pritaikant abiejų lyčių poreikiams bei skatinant moterų lyderystę moksle) bei užtikrinamas taip vadinamas „lyčių dimensijos“ įtraukimas į mokslines ir mokymo programas.

Pranešime, remiantis FP7 ir Horizon 2020 projektu, skirtu lyčių lygybės įgyvendinimui mokslo organizacijose, patirtimi pateikiamos problemos, išskylančios siekiant įgyvendinti lyčių lygybę ES

universitetuose ir mokslo tyrimų organizacijose, daugiausia sietinos su egzistuojančiu stereotipiniu požiūriu į lyčių skirtumus. Aptariamos pagrindinės priemonės, įgalinančios užtikrinti tvarų strategijos įgyvendinimą mokslo organizacijose. Ypatingas dėmesys pranešime yra skiriamas organizacijoms, dirbančioms ypač svarbiose ekonomikos konkurencingumo užtikrinimui mokslo srityse – tiksluosiuose moksluose.

Remiantis bendrosios Europos Mokslinių tyrimų Erdvės vystymo 2016 m. ataskaita [5], nagrinėjama lyčių lygybės užtikrinimo moksle situacija Lietuvoje. Aptariamas lyčių lygybės įgyvendinimas mokslo institucijose ir jų padaliniuose, dirbančiuose fizikos mokslo srityje.

Pranešime taip trumpai pristatoma Lietuvos fizikų iniciuotos Baltijos šalių asociacijos BASNET Forumas veikla, siekiant paspartinti Europos Sąjungos lyčių lygybės politikos įgyvendinimą Lietuvoje ir Baltijos šalių regione. Pateikiami naujausi apklausų rezultatai, atskleidžiantys priežastis, kurios lemia Lietuvos atsilikimą šioje svarbioje Europos mokslo vystymui srityje. Pateikiamos problemos sprendimo perspektyvos, kurios siejamos su Lietuvos nacionalinės mokslo sistemos modernizacija, įsiliejimu į didžiųjų fizikos mokslo centrų tinklus bei nacionalinės mokslo politikos vaidmens didinimą, formuojant Europos mokslo politiką.

Reikšminiai žodžiai: lyčių lygybė, mokslo politika, struktūriniai pokyčiai, tikslieji mokslai, fizika.

Literatūra

- [1] <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROS%20O%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- [2] http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_public_engagement/options-for-strengthening_en.pdf
- [3] http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2014_2015/main/h2020-wp1415-swfs_en.pdf
- [4] https://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_gender_equality/she_figures_2015-final.pdf
- [5] http://ec.europa.eu/research/era/pdf/era_progress_report2016/era_progress_report_2016_com.pdf